

Det er 25 år siden, Paul Newman som "Fast Eddie Felson" forlod Ames Pool Hall med den klassiske replik: "Fat man, you shoot a great game of pool" — og indkasserede komplimenten: "So do you, Fast Eddie," fra den urokkelige Minnesota Fats (Jackie Gleason).

For Newman var rollen som Fast Eddie i Robert Rossens *The Hustler* (Hajen) et både seriøst og populært gennembrud. Rettere sagt: Han havde prøvet begge dele — at være seriøs f.eks. i Arthur Penns *The Left-handed Gun* (Billy the Kid, 58), at være populær i de mange "good-looking" opgaver han fik (den betydligste er nok Brick i filmatiseringen af Tennessee Williams *Cat on a Hot Tin Roof* — men i *The Hustler* fik han en opgave, som på afgørende vis appellerede til karakter-fremstilleren Newman. Som Billy the Kid havde han fat i en af sine foretrukne typer: Outsideren, den forfulgte. Og der er også meget af den forfulgte mand i rollen som Fast Eddie. Men dertil kommer hele den overbygning, Newman former i subtile nuancer, af billard-spilleren, der giver den som en helvedes karl — ikke vil lade sig mase. I denne spænding mellem en indre uro og usikkerhed og det tilsyneladende uigennemskydelige ydre overmod ligger præstationens særlige fascination.

Newman, født 1925, er udgået fra Lee Strasbergs Actors Studio. Han er en af de amerikanske skuespillere, der mest konsekvent har gjort sig til talsmand for "method acting" — Stanislavskij-systemet i Strasbergs amerikanske udgave, hvor den gyldne grundregel er: ikke agere, men reagere. Alt, hvad skuespilleren foretager sig, skal udspringe af impulser hentet indefra: Skuespilleren skaber af sine

Paul Newman

af Henrik Lundgren

egne erfaringer. Og Newmans karakteristisk af Fast Eddie Felson lever af dette spontane detail-arbejde, reaktions-mønsterets præcise nuancering: Uden nogensinde at have gået rundt med to brækkede tommelfingre — straffen over Eddie for at lave numre ved billardbordet — synes man at genkende reaktionerne, når han raser i afmagt mod knapper og

flasker. Figuren føres af Newman i et stramt forløb fra de indledende sceners overmod — tyrkertroen på at han kan besejre Minnesota — gennem midterdelens ydmygelser, hvor han samles op og på sin vis reddes af den alkoholiserede Sarah (Piper Laurie). Og i slutningen, hvor manageren Bert (George C. Scott) skiller ham og Sarah, for at han helt kan koncentrere sig om "the pool-game", oplever man den uhyggelige sammensathed i Eddies indre: Han véd, han skal vinde, og for det må alt andet vige — også den kvinde, som har gjort det muligt for ham at vinde. Til det sidste er man i tvivl, om Eddie overvinder sig selv, frelser sin sjæl, da han forlader Ames Pool Hall efter sejren mod Minnesota og opgøret mod Bert — eller om han har solgt det bedste i sig selv med Sarahs selvmord: om han i indre forstand har tabt ved at sejre i pool.

Spørgsmålet har optaget Walter Tevis, der skrev den oprindelige roman *The Hustler*. Kort før sin død udsendte han i 1984 en fortsættelse med titlen *The Color of Money*. Meget andet end titlen er der vistnok ikke fælles med Martin Scorses ny film. Det afgørende var, at Paul Newman fik lyst til at vende tilbage til figuren, for at vise, hvad der var sket med den i de mellemliggende 25 år. "Der er figurer, man med det samme ser for sit indre øje. Den eneste "research", jeg var nødt til at gennemføre i tilfældet Eddie, var at lære at spille billard. Jeg er groet sammen med den figur," fortalte Newman i et interview i New York Times kort før filmens premiere: "Da jeg læste

T.v. fra Hajen, med Myron McCormick. T.h. fra Martin Ritts *Hud* — Den utæmmelige (1963), med Brandon de Wilde.

T.h. med Elizabeth Taylor i Richard Brooks' *Kat på et varmt bliktag* (1958). Nederst "method acting" som Billy the Kid, t.h. i *Color of Money*.

Tevis' nye bog, blev jeg mindet om, at Eddie ikke var afsluttet på samme måde som nogle af mine andre roller — f.eks. Butch Cassidy. Jeg begyndte at undre mig over, hvad Eddie foretog sig nu."

I manuskript-forfatteren Richard Price, Scorsese og Newmans udlægning har Eddie skabt sig en pæn lille formue på at sælge spiritus. Men i sit inderste er han blevet ved med at være "a hustler". Den nydeligt gråhårede, næsten distingverede sælger, man møder i den nye film, er stadig grundlæggende en spiller — en forfører og en bedrager. For manuskript-forfatteren Price var det helt afgørende, at "Eddie var blevet det, han nødigt af alt ville være — den figur, George C. Scott spillede i den oprindelige film. Han er blevet en spekulant, en af dem der bakker unge billiard-spillere op. Vi arbejdede ud fra tesen: hvad sker der med en mand, når man tager hans kunst fra ham — hvad enten det nu er at spille billard, instruere, skrive eller spille komedie."

Således er den sekvens i *The Hustler*, hvor Bert (Scott) tager Eddie og Sarah med sig, for at Eddie kan komme til at spille mod den rige Findlay — den sekvens, der ender med Sarahs selvmord på hotellet — som har dannet afgørende forbillede for Scorseses film. Kun at Newman nu er "avanceret" til George C. Scotts rolle som promotor for det ny unge billardhåb Vincent (Tom Cruise), og at Vincents veninde Carmen (Mary Elisabeth Mastrantonio) klarer sig adskillig bedre end Sarah i den gamle film, fordi hun ikke er interesseret i at "frelse" sin kæreste, men tværtimod ønsker at han skal aflure Eddie flest mulig af fiduserne.

Og hvordan spiller Paul Newman så denne udvikling af Fast Eddie til noget, han måtte ønske aldrig at være blevet — en frister og en spekulant i stil med førstedelens mefistofelske George C. Scott? — Mere diskret, mindre gennemskueligt end Scott. Man kan virkelig et langt stykke hen ad vejen bilde sig ind, at Eddie Felson kun vil det bedste for den unge lovende billard-spiller (og hvis Tom Cruise var en lige så sammensat aktør som Newman i den gamle film, var det unægtelig blevet en ganske anderledes spændende sag, der var kommet ud af anden ombæring).

Newman klarer portrættet af den aldrende "Haj" uden antydning af sentimentalitet: Der er en egen spidsfindig humor i scenen, hvor han selv ryger i kløerne på en "Hustler". Og en forklaring som den, at han er blevet svagtsynet, er der ikke mange andre skuespillere, som ville styre fri af det patetiske. Der er en bestemt form for sanselig vitalitet, man kan savne ved dette gensyn med Eddie Felson — men som en af de amerikanske anmeldere bemærkede: Til gengæld er han blevet midaldrende, sådan som vi alle måtte drømme om at blive det.

